

Oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmän toimenpide-ehdotukset

Oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudistamistyöryhmän (1.1.2005 - 31.3.2006) tavoitteena oli turvata oppilashuollon palvelujen saatavuus, auttaa yksittäisen oppilaan ja opiskelijan oikeuksien toteutumista, tukea oppilaitosten mahdollisuuksia järjestää oppilashuolto oppilaan ja opiskelijan edun mukaisesti ja selkeyttää tietojen saantia ja luovutusta sekä henkilötietojen käsittelyä koskevat menettelyt oppilashuollossa. Lisäksi asetettiin tehtäväksi selvittää oppilashuoltopalveluista vastaavan henkilöstön asema, tehtävät ja kelpoisuus. Työryhmän tehtävänä oli myös tehdä ehdotukset tarvittavista lainsäädäntömuutoksista edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lausuntokierros oli kesällä 2006. Työryhmän esitys ei ollut yksimielinen ja eriäviä lausuntoja jätettiin. Työryhmän mietintö jäikin hetkeksi ilman jatkotoimia.

Joulukuussa 2008 perustettiin uusi oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmä (1.12.2008 – 31.5.2009), jossa oli edustus sosiaali- ja terveysministeriöstä, opetusministeriöstä, Opetushallituksesta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta, Kuntaliitosta, Etelä-Suomen lääninhallituksesta, Sylvania koulusta Sastamalasta ja Tampereen kaupungin perusopetuksen erityispalveluista.

Tehtävänä oli päivittää vuoden 2006 työryhmän tekemät ehdotukset oppilashuollon kehittämiseksi ja sitä koskevan lainsäädännön uudistamiseksi ja tehdä ehdotukset tarpeellisista toimenpiteistä tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimenpiteille tuli määritellä vastuutahot ja toteutusaikataulu.

Oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän toimenpide-ehdotukset saatiin valmiiksi erittäin lyhyessä aikataulussa. Työryhmä oli myös yksimielinen esityksessään. Ehdotukset ovat seuraavat:

1. Oppilas- ja opiskelijahuollon palveluiden saatavuuden turvaaminen ja ennalta ehkäisevän toiminnan ja varhaisen puuttumisen vahvistaminen:

Eryyisen suuria puutteita havaittiin koulupsykologin, koulukuraattorin ja koululääkärin palveluissa. Alueelliset erot olivat merkittäviä. Kouluterveydenhoitajan palveluja on ollut saatavilla lähes kaikissa selvityksiin osallistuneissa peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Tästä syystä työryhmä ehdottaa, että 192 kunnassa vuosina 2007-2010 opetusministeriön ja Opetushallituksen toimesta toteutettavaa perusopetuksen ja lukiokoulutuksen oppilashuollon palvelurakenteen ja laadun kehittämishanketta tulisi jatkaa pysyvien vaikuttavuustavoitteiden aikaansaamiseksi.

2. Oppilas- ja opiskelijahuollosta säättäminen: Nykyisen lainsäädännön selkiyttämiseksi työryhmä esittää yhden ja yhtenäisen oppilas- ja opiskelija-huoltolain säätämistä. Laki sisältäisi kokoavasti säännökset mm. lain soveltamisalasta, oppilas- ja opiskelijahuollon sisällöstä ja käsitteistä, oppilas- ja opiskelijahuollon järjestämisestä valtakunnallisella ja paikallisella tasolla sekä järjestämisessä tarvittavista resursseista ja rahoituksesta. Lain valmistelu ehdotettiin aloitettavaksi syksyllä 2009. Tämä ehdotus toteutui vuoden 2010 tammikuussa. Hallituksen esityksen tulisi olla valmiina syksyllä 2010 ja laki tulisi voimaan 2011-2012. Tämä aikataulu ei liene realistinen, koska työryhmä on kokoontunut vasta muutamia kertoja.

Koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelut osana oppilas- ja opiskelijahuoltoa: Koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelujen saatavuuden selvittämiseksi kunnissa ja kuntayhtymissä tulee tehdä kattava selvitys palveluista osana laajempaa tietojenkeruun kokonaisuutta. Uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain yhteydessä tullaan jatkossa säätämään myös koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluista. Eryyisen haastavaksi työryhmän käsiteltävistä asioista osoittautui **koulukuraattorin kelpoisuudesta säättäminen.**

Vuoden 2006 oppilashuoltotyöryhmän esitys koulukuraattorin kelpoisuudesta oli seuraava: ”Sosiaalityötekijän kelpoisuus tai ylempi sosiaali- ja terveysalan amk-tutkinto, johon sisältyvät vähintään 60 opintopisteen laajuiset lapsi-, nuoriso- ja perhetyön opinnot”. Tästä esityksestä jätti viisi työryhmän jäsentä esityksestä eriävän mielipiteen. Työryhmän ehdotuksen mukaan koulukuraattorin kelpoisuusvaatimukset arvioidaan

tehtävänkuvan ja osaamistarpeiden mukaan em. koulukuraattori- ja koulupsykologiselvityksen valmistuttua.

Tietosuoja oppilas- ja opiskelijahuollossa

Hallituksen esitys perusopetuslain muuttamisesta (HE 109/2009) on valmisteltu vuoden 2006 työryhmän esityksen pohjalta. Tämän esityksen on tarkoitus tulla voimaan syksyllä 2010. Säädösehdotukset koskevat yksittäisen oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvia ja henkilötietojen kirjaamista käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltotyössä, henkilötietojen salassapitoa, luovuttamista ja käsittelyä sekä opetuksen järjestäjän tiedonsaantioikeutta.

Uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain yhteydessä tullaan jatkossa säätämään myös tietosuojasta oppilas- ja opiskelijahuollossa, jolloin se tulee koskemaan myös toisen asteen koulutusta. Samassa yhteydessä tulee tarkistaa tietosuojaan liittyvät lainsäädännölliset ongelmatilanteet esimerkiksi potilaslakiin nähden.

Oppilas- ja opiskelijahuollon opas

Opas tulee saada valmiiksi vuoden 2010 aikana. Opas tulee toteuttaa myös sähköisessä muodossa siten, että muutosten päivittäminen sen ilmestyttyä on mahdollisimman helppoa. Opas laaditaan taustayhteisöjen yhteiset linjaukset huomioon ottaen.

Henkilöstön täydennyskoulutus

Täydennyskoulutukseen tulisi osallistua koko oppilas- ja opiskelijahuoltohenkilöstön samanaikaisesti. Opettajan peruskoulutuksen sisältöihin tulee kuulua riittävästi osioita oppilas- ja opiskelijahuollosta. Tietous oppilas- ja opiskelijahuollosta tulee olla myös oppilas- ja opiskelijahuollon palveluista vastaavien ammattiryhmien perus- ja täydennyskoulutuksessa. Koulunkäyntiavustajien perus- ja täydennyskoulutuksen tulee niin ikään sisältää riittävän kokonaisuuden oppilas- ja opiskelijahuollosta. Opetussuunnitelman mukaisen oppilashuollon perustietämys on taattava kaikille koulussa toimiville

Valtakunnallinen tilastointi- ja seurantajärjestelmä

Terveydenhuollon avohoidon tilastouudistuksessa tulisi käyttää niin yksityiskohtaista ammattinimikkeistöä, että oppilashuollossa tehty työ saadaan tilastoitua. Samalla työryhmä esittää, että tulee selvittää, miten oppilashuollon tietojenkeruu on tarkoituksenmukaista järjestää ottaen huomioon eri hallintokuntien toiminta ja valtionosuusuudistus. Oppilas- ja opiskelijahuollon rekistereitä tulee kehittää ja yhtenäistää siten, että sosiaali- ja terveystoimen sähköisen asiakasrekisterin kehittäminen ulotetaan koskemaan koulujen ja oppilaitosten sosiaali- ja psykologityötä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmän roolin määrittäminen koulun yleisen turvallisuuden edistämässä

Koulun ja oppilaitoksen turvallisuuden edistäminen ja siihen liittyvä koulutus tulee toteuttaa kokonaisvaltaisesti ja eri toimijoiden yhteistyönä. Koulujen ja oppilaitosten toimintamallit turvallisuuden edistämässä ja kriisitilanteisiin varautumisessa tulee olla kaikkien tiedossa ja niihin liittyviä valmiuksia tulee harjoitella yhdessä. Lisäksi kehittämistyössä tulee ottaa huomioon oppilaiden, opiskelijoiden ja perheiden osallisuus turvallisuuden edistämässä

Henkilötietojen salassapito, luovuttaminen ja käsittely (Pol 40§, esitys)

Erytisen paljon työryhmä keskusteli ja pohti henkilötietojen salassapitoon ja luovuttamiseen liittyviä haasteita. Työryhmä esittää seuraavaa:

”Sen estämättä, mitä 1 ja 2 momenteissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, **saavat** 1 momentissa tarkoitetut henkilöt, kouluterveydenhuollon edustaja, koulukuraattori ja koulupsykologi **antaa toisilleen** sekä oppilaan **tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle**

opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen järjestäjän tämän lain mukaisesti järjestämään opetukseen tai toimintaan, **opetuksen järjestäjän on viipymättä toimitettava** oppilaan opetuksen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle.”

Esimerkkejä toimivasta oppilashuoltotyöryhmän toiminnasta

Jotta oppilashuoltotyöryhmän toiminta koulussa olisi vaikuttavaa, on sen oltava rehtorijohtoista. Työryhmä on moniammatillinen ja se käsittelee yksityistä oppilasta ja kouluuyhteisöä koskevia asioita. Työryhmän koontumistiheys riippuu mm. koulun koosta. Tärkeätä on kuitenkin se, että työryhmällä on säännöllinen kokoontumisajankohta. Minimissään työryhmässä on oltava koulun rehtori/johtaja, terveydenhoitaja ja asian käsittelyyn välittömästi kuuluva opettaja. Sylvään koululla toimintasyklinä on yksi viikko. Pysyviä jäseniä johtamassani työryhmässä on rehtori, apulaisrehtori, opinto-ohjaaja, sosiaalityöntekijä, terveydenhoitaja ja erityisopettaja. Tämä kokoonpano takaa hyvin nopeat ratkaisut ja asioiden hoito helpottuu ja toiminnasta tulee vaikuttavaa. Tarvittaessa työryhmässä on luokanvalvoja, huoltaja, psykologi tai pienryhmän opettaja.

Tärkeätä työryhmän toiminnan vaikuttavuuden kannalta on vähintään yhden aktiivisen toimijan vastuuttaminen huoltoryhmän kokousten välissä. Tällöin voidaan pitää palaverreja perheen ja muiden tahojen sekä oppilaan kanssa ja järjestää toimintaa koulun sisällä uudelleen.

Eryteisesti kiusaamiseen puuttumisessa korostuu oppilashuollon ja koulussa suunnitellut kiusaamisen puuttumisen mallit. Vakavissa kiusaamistapauksissa huoltoryhmä koordinoi puuttumista. Ryhmään tulee tieto tarvittaessa kaikista kiusaamistapauksista.

Huoltoryhmän toiminnasta tiedotetaan huoltajia vuosittain erikseen. Tärkeätä on myös se, että työtä tehdään niin, että huoltajalla on koko ajan tieto, jos huoltajan huollettavan asia on käsittelyssä huoltoryhmässä. Huoltajalla on aina oikeus osallistua huoltoryhmän kokouksiin lapsensa asian käsittelyssä. Joskus tämä on jopa toivottavaa. Usein kuitenkin tämä on mahdotonta työryhmän kokousaikojen vuoksi. Tästä syystä on oltava valmius pienemmällä ryhmällä tarvittaessa pitää kokous huoltajan ja oppilaan kanssa.

Kiusaamiseen puuttuminen

On tärkeää, että kiusaamiseen puuttuu välittömästi henkilö, joka kiusaamista havaitsee. Kiusaaja ja kiusattu kirjaavat näkemyksensä tapahtuneesta. Mahdollisesti saman päivän aikana tapahtuu kohtaaminen, jossa pyritään sopimukseen. Mukana on tilanteen mukaan luokanvalvoja, opinto-ohjaaja tai muu henkilökunnan jäsen. Kuulemiskertomukset lähetetään vakavissa tapauksissa rehtorin saatekirjeen mukana huoltajille. Selvissä kiusaamistapauksissa otetaan aina myös yhteys kotiin.

Menetelmä on varsin tehokas ja vähentänyt merkittävästi kiusaamista. Kiusaamiseen puuttumisesta jää myös dokumentti, jolla helppo todentaa tapahtumat pitkänkin ajan jälkeen

Poissaolojen seuranta

Jos oppilas jää saapumatta kouluun, on hänen huoltajansa velvollinen ilmoittamaan syyn poissaoloon luokanvalvojalle samana päivänä. Jos ilmoitusta ei tule, luokanohjaaja ottaa yhteyden huoltajaan. Koululla ja kodilla on näin koko ajan tieto siitä, missä oppilas on. Perusopetuslain 26§ velvoittaa oppilaitoksia pitämään kirjaa poissaoloista ja ilmoittamaan poissaoloista huoltajalle.